

JOANNA ZAWARSKA

Wybrane źródła odpowiedzialności cywilnej członków zarządów spółek kapitałowych

Opracowanie poświęcone jest wybranym regulacjom z zakresu odpowiedzialności cywilnej członków organów spółek kapitałowych – spółki akcyjnej oraz spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Regulacje te zawarte są przede wszystkim w Kodeksie Spółek Handlowych, jak i w Kodeksie Cywilnym, Prawie upadłościowym i naprawczym, Kodeksie Pracy, Ordynacji podatkowej czy Ustawie o ofercie publicznej.

Odpowiedzialność członków organów spółek kapitałowych jest zagadnieniem szerokim i obejmuje odpowiedzialność zarówno za szkody wyrządzone spółce czy osobom trzecim, ale również odpowiedzialność za „dług cudzy” w postaci odpowiedzialności za zobowiązania spółki, którą członkowie zarządu mogą ponosić w określonych sytuacjach.

Analiza źródeł odpowiedzialności ma szczególne znaczenie w aspekcie analizy przedmiotu umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej członków zarządu (tzw. ubezpieczenia „Directors & Officers”).

1. Informacje wstępne

Odpowiedzialność funkcjonariuszy spółek kapitałowych może przybierać postać odpowiedzialności cywilnoprawnej, organizacyjnej¹, jak również odpowiedzialności karnej. Odpowiedzialność organizacyjna bardzo często powiązana jest z odpowiedzialnością cywilną, bądź też karną. Twierdzi się jednak również, iż z odpowiedzialnością organizacyjną mamy do czynienia wtedy, gdy odpowiedzialność nie jest objęta zakresem odpowiedzialności cywilnej ani karnej.² W dalszej części artykułu skupiono się wyłącznie na odpowiedzialności cywilnej.

Kodeks Spółek Handlowych³ konsekwentnie stanowi, iż wspólnicy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, jak również akcjonariusze spółki akcyjnej, nie mogą ponosić

1. Szerzej J. Trzebiński, *Odpowiedzialność organizacyjna wspólników i członków organów spółek handlowych*, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2004.

2. W. Pyziot, A. Szumański, I. Weiss, *Prawo spółek, Wyd. II zmienione, uaktualnione*, Oficyna Wydawnicza BRANTA, Bydgoszcz 2004, s.451-452.

3. Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych, Dz. U. z 2000 r. Nr 94, poz. 1037 z późn. zm.; zwana dalej Kodeksem Spółek Handlowych (KSH).

odpowiedzialności za zobowiązania spółki. Niemniej jednak (i również zgodnie z KSH) to nie tylko spółka ponosi odpowiedzialność za swoje zobowiązania – odpowiedzialność ta może pojawić się również po stronie członków zarządu.⁴

Odpowiedzialność członków zarządu za zobowiązania spółki jest niewątpliwie wzmocnieniem ochrony wierzyciela spółki. Nie należy jej przy tym traktować jako bezwzględnej i równorzędnej z odpowiedzialnością samej spółki. Wiązać ją natomiast należy z wszelkimi naruszeniami przez członków zarządu obowiązku dbania o interesy spółki. Takie zachowanie członka zarządu, które doprowadzi do stanu, gdzie spółka nie jest w stanie wywiązać się z nałożonych na nią roszczeń, powoduje, że sięgnąć można po uzupełniającą odpowiedzialność członków zarządu lub innych osób, które miały bezpośredni wpływ na sprawy spółki, doprowadzając do danej sytuacji.

Ogólną zasadą, na jakiej opiera się odpowiedzialność członków zarządu, bez względu na różnice w poszczególnych podstawach odpowiedzialności, jest zasada winy, którą to formuluje art. 415 Kodeksu Cywilnego⁵, mający dla analizy odpowiedzialności ogromne znaczenie. Wina, będąc dla odpowiedzialności cywilnej podstawową kategorią, rozumiana jest przy tym jako działanie bezprawne (czyli obiektywnie naruszające istniejące reguły postępowania, nakazy, zakazy) oraz wadliwe podmiotowo (czyli subiektywne nastawienie podmiotu do danego zachowania negatywnie ocenianego przez prawo).⁶ Zasada winy opiera się na założeniu, że osoba, która swoim zawinionym czynem lub zaniechaniem wyrządziła komuś szkodę, powinna ponieść konsekwencje swoich działań. Zatem winę można upatrywać chociażby w braku należytej staranności w wypełnianiu obowiązków funkcjonariusza spółki określonych zarówno w umowie spółki, jak i w Kodeksie Spółek Handlowych, czy przepisach Prawa upadłościowego i naprawczego.^{7,8}

Odpowiedzialność członków zarządu może dotyczyć naprawienia szkody wyrządzonej samej spółce, naprawienia szkody wyrządzonej osobom trzecim (w tym wspólnikom, akcjonariuszom, wierzycielom, pracownikom, innym członkom zarządu etc., na zasadach określonych w KSH, w tym również na zasadach ogólnych), jak również może ona przybierać postać odpowiedzialności za zobowiązania spółki.⁹

Źródeł odpowiedzialności funkcjonariuszy spółek kapitałowych szukać należy przede wszystkim w przepisach Kodeksu Spółek Handlowych. Niemniej jednak, poza KSH kwestię tę regulują również: Kodeks Cywilny, Prawo upadłościowe i naprawcze, Kodeks Pracy¹⁰, Ordynacja podatkowa¹¹, Ustawa o ofercie publicznej¹², oraz wszelkie inne akty prawne

4. J. Żurek, *Odpowiedzialność cywilnoprawna członków zarządu spółki z o.o. wobec spółki i jej wierzycieli*, Wydawnictwo „Ostoja”, Kraków 2003, s. 55.

5. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964r. Kodeks cywilny, Dz. U. z 1964r. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.; zwana dalej Kodeksem Cywilnym (KC).

6. S. Sołtyński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych*, t. II, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2002, s. 756 oraz A. Mariański, A. Karolak, E. Walińska, W. Bojanowski, S. Kubiak, M. Grzelak, *Odpowiedzialność członków zarządu spółki z o.o.*, wyd. 2, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2006, s. 5.

7. Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. *Prawo upadłościowe i naprawcze*, Dz. U. z 2003r. Nr 60, poz. 535 z późn. zm.; zwana dalej Prawem upadłościowym i naprawczym (PUN).

8. A. Mariański, A. Karolak, E. Walińska, W. Bojanowski, S. Kubiak, M. Grzelak, *op.cit.*, s. 17 - 19

9. *Ibidem*.

10. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974r. Kodeks pracy, Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 z późn. zm.; zwana dalej Kodeksem Pracy (KP).

nakładające na członków organów spółek kapitałowych szereg innych obowiązków (w tym również postanowienia statutu spółki, przyjęty ład korporacyjny).

Należy mieć świadomość, że ekspozycja członków władz spółki na ewentualne uczestnictwo w procesach sądowych rośnie wraz ze wzrostem regulacji prawnych dopuszczających taką możliwość, a jednocześnie wprowadzających dodatkowe unormowania obowiązujące kadrę zarządzającą. W dalszej części opracowania omówiono wybrane źródła odpowiedzialności na bazie przepisów KSH, jak również na bazie wybranych przepisów OP oraz PUN. Zbiór źródeł odpowiedzialności jest przy tym o wiele bardziej rozbudowany. Szczególnie ciekawym zagadnieniem jest odpowiedzialność członków zarządu spółek akcyjnych na podstawie OPUB, czy też rozważania dotyczące odpowiedzialności na podstawie przepisów KP. Analiza źródeł odpowiedzialności ma szczególne znaczenie w aspekcie rozwijania świadomości potrzeby oraz możliwości zawierania umów ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej członków zarządu (tzw. ubezpieczenie *Directors & Officers*).

2. Kodeks Spółek Handlowych

2. 1. ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA SZKODĘ WYRZĄDZONĄ SPÓŁCE

Z uwagi na fakt, iż to właśnie zarząd jest uprawniony, i zarazem zobowiązany do wykonywania określonych czynności w imieniu spółki, nieodpowiednie ich wykonania bądź niewykonanie w ogóle prowadzić może do wyrządzenia różnego rodzaju szkód samej spółce. Regulacje KSH dotyczące odpowiednich sytuacji odnajdujemy w artykułach: 292-295 (w odniesieniu do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością) oraz artykułach: 480-486 (w odniesieniu do spółki akcyjnej). Poniżej omówiono wybrane z nich.

2.1.1. Naruszenie zasad tworzenia

W okresie bardzo wrażliwym dla integralności majątku spółki, tj. na etapie tworzenia spółki czy dokonywania zmian w jej kształcie, KSH przewiduje odpowiednie sankcje za uchybienia organu uprawnionego (jednocześnie zobowiązanego) do dokonywania czynności w tym zakresie. Pod pojęciem „tworzenia spółki” rozumieć należy wszelkie czynności mające wpływ na ukształtowanie spółki – nie tylko te związane z założeniem spółki, ale również te związane ze zmianami w jej kształcie (np. zmiana treści umowy spółki, zmiana wysokości kapitału zakładowego).¹³

Art. 292 KSH (w odniesieniu do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością) oraz art. 480 KSH (w odniesieniu do spółki akcyjnej) reguluje odpowiedzialność odszkodowawczą osób, które biorą udział w tworzeniu spółki. Istotne w tym miejscu jest ustalenie kręgu osób odpowiedzialnych – czy obejmuje on osoby bezpośrednio uczestniczące w tworzeniu spółki (wspólnicy, akcjonariusze, członkowie zarządu) czy krąg osób jest szerszy i obejmuje nie tylko osoby bezpośrednio zaangażowane (czyli również notariu-

11. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa, Dz. U. z 1997r. Nr 137, poz. 926 z późn. zm.; zwana dalej Ordynacją podatkową (OP).

12. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych, Dz. U. z 2005 r. Nr 184, poz. 1539 z późn. zm.; zwana dalej Ustawą o ofercie publicznej (OPUB).

13. J. Żurek, *op.cit.*, s. 29.

szy, pośredników, rewidentów, pełnomocników itd.). Częściej spotykany jest pogląd, iż art. 292 KSH oraz art. 480 KSH stanowi podstawę odpowiedzialności tylko w odniesieniu do osób bezpośrednio uczestniczących w tworzeniu spółki. Warto przy tym dodać, że osoby współuczestniczące w tworzeniu spółki, odpowiadają za szkody wyrządzone swym działaniem lub zaniechaniem na podstawie art. 415 KC, czy też na bazie stosunku prawnego, faktycznie stanowiącego podstawę ich zaangażowania.¹⁴

Przesłankami odpowiedzialności członków zarządu z tytułu art. 292 KSH oraz art. 480 KSH są:

- wyrządzenie szkody spółce,
- wina umyślna lub niedbalstwo,
- związek przyczynowy między szkodą a zachowaniem zawinionym.

Zachowanie to musi mieć charakter „wbrew przepisom prawa” i doprowadzić do wyrządzenia szkody spółce, i tylko spółce. Przez szkodę w tej sytuacji należy rozumieć zarówno rzeczywistą stratę (*damnum emergens*), jak i utracone korzyści (*lucrum cessans*)¹⁵. Osoby uczestniczące w tworzeniu spółki mają możliwość uwolnienia się od omawianej odpowiedzialności wykazując, że „podejmując działania nie wiedzieli, pomimo dołożenia należytej staranności, że z naruszenia praw wyniknie dla spółki szkoda”¹⁶.

W przypadku spółki akcyjnej art. 480 KSH posiada widoczną strukturę dwustopniową, gdzie § 1 wskazuje na zasadę ogólną, zaś § 2 wymienia przypadki „w szczególności” związane z odpowiedzialnością osób wymienionych w § 1. Przykładowe działania lub zaniechania, wobec których należy spodziewać się roszczeń od spółki (czy od współników, czy akcjonariuszy), wymieniono w Tabeli 1.

Tabela 1. Wybrane przykłady zachowań bezprawnych wymienionych w art. 292 KSH i art. 480 KSH

Przykłady działań lub zaniechań sprzecznych z prawem

- nienależyte sporządzenie wymaganych prawem dokumentów,
- nabycie różnych przedmiotów za kwotę wygórowaną,
- wprowadzenie do dokumentacji urzędowej spółki (umowa, statut, sprawozdania, opinie rady nadzorczej, ogłoszenia) nieprawdziwych danych,
- bezpodstawne przyznanie niczym nie uzasadnionych szczególnych korzyści,
- współdziałanie w zamieszczaniu w dokumentacji urzędowej spółki fałszywych danych (np. co do wysokości wkładów pieniężnych), rozpowszechnianie tych danych,
- pomijanie lub współdziałanie w pomijaniu istotnych danych, mających znaczenie w związku z tworzeniem spółki lub podwyższeniem jej kapitału zakładowego,
- współdziałanie w czynnościach prowadzących do zarejestrowania spółki przez sąd rejonowy na podstawie dokumentu zawierającego nieprawdziwe dane, istotne dla kwestii rejestracji spółki lub rejestracji podwyższenia kapitału zakładowego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie S. Softysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych, t. II*, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2002 oraz J. Żurek, *Odpowiedzialność cywilnoprawna członków zarządu spółki z o.o. wobec spółki i jej wierzycieli*, Wydawnictwo „Ostoja”, Kraków 2003.

14. szerzej *Ibidem*, s. 31; S. Softysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek ...*, t. II, *op.cit.*, s. 761 oraz S. Softysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych*, t. IV, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2002, s. 112.

15. *Ibidem*, s. 111.

16. J. Żurek, *op.cit.*, s. 34.

Osobą uprawnioną do dochodzenia roszczeń jest tutaj co do zasady sama spółka. Niemniej jednak, w przypadku bierności spółki – mając na uwadze art. 295 § 1 KSH oraz art. 486 § 1 KSH – uprawnienia do dochodzenia roszczeń nadaje się również wspólnikom czy akcjonariuszom. W ten sposób krąg podmiotów posiadających prawo do wytoczenia powództwa ulega znacznemu powiększeniu.

Odpowiedzialność na podstawie art. 292 KSH oraz art. 480 KSH ma charakter odpowiedzialności odszkodowawczej deliktowej, a w przypadku działania czy zaniechania ze strony kilku osób – solidarnej.

2.1.2. Zawinione czyny członków zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej

Przepisy art. 293 KSH oraz art. 483 KSH stanowią regulację odpowiedzialności członków zarządu za szkody spowodowane tzw. zawinionymi czynami, a wyrządzone spółce w kolejnym etapie jej życia, tj. w trakcie jej funkcjonowania.

Art. 283 KSH i art. 483 KSH precyzyjnie wskazują krąg osób, których dotyczy omawiana odpowiedzialność – mowa tu o członkach zarządu, członkach rady nadzorczej, członkach komisji rewizyjnej (dotyczy tylko spółki z ograniczoną odpowiedzialnością) oraz o likwidatorach. Krąg osób odpowiedzialnych na pewno nie obejmuje uczestników najwyższych organów spółki, tj. zgromadzenia wspólników w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością oraz walnego zgromadzenia akcjonariuszy w spółce akcyjnej. Co do kwestii uznania również prokurentów oraz pełnomocników za potencjalnie odpowiedzialnych reprezentowane są różne poglądy.¹⁷

W § 2 omawianych artykułów wskazuje się na tzw. „miernik staranności” obowiązujący wymienione osoby. Staranność ta wynika z zawodowego charakteru ich działalności. Należy przy tym wskazać nawiązanie do terminologii KC, gdzie w art. 355 KC wskazuje się na obiektywny wzorzec należytej staranności, jaką powinien charakteryzować się dłużnik. Co więcej – zgodnie z § 2 art. 355 KC – zawodowy charakter prowadzonej działalności powoduje zaostrenie kryterium wymaganej staranności.¹⁸

Spotkać się można z poglądem, iż osoba nie posiadająca odpowiedniej wiedzy i kwalifikacji niezbędnych do pełnienia funkcji w ramach organów spółki narusza wymaganą przez § 2 omawianych artykułów staranność. Warto przy tym dodać, iż powoływanie się na wykonywanie uchwały walnego zgromadzenia nie jest tu przesłanką uwalniającą funkcjonariusza od odpowiedzialności. Z założenia bowiem ma on działać w sposób przemyślany i kierować się interesem spółki, przestrzegając prawa oraz postanowień umowy spółki.¹⁹ Przykłady działań sprzecznych z prawem lub postanowieniami statutu spółki, wyrządzających spółce szkodę prezentuje Tabla 2.

17. S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks ...*, t. IV, *op.cit.*, s. 126 oraz S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks ...*, t. II, *op.cit.*, s. 766.

18. *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, t. I, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa, 2004, s. 765-768.

19. S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks ...*, t. IV, *op.cit.*, s. 126 oraz 131, S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks ...*, t. II, *op.cit.*, s.765.

Tabela 2. Wybrane przykłady zaniechań sprzecznych w prawem objętych art. 293 KSH i art. 483 KSH

Przykłady zaniechań sprzecznych z prawem

- brak zgłoszenia do rejestru zmian wszelkich danych objętych wpisem do rejestru,
- brak zgłoszenia zmian umowy spółki,
- niedopełnienie obowiązków wynikających z kierowania bieżącą działalnością spółki,
- brak zwołania walnego zgromadzenia w określonych sytuacjach,
- niezawiadomienie o połączeniu spółek,
- niedopełnienie obowiązków związanych z likwidacją spółki

Źródło: opracowanie własne na podstawie J. Żurek, „Odpowiedzialność cywilnoprawna członków zarządu spółki z o.o. wobec spółki i jej wierzycieli”, Wydawnictwo "Ostoja", Kraków 2003.

Odpowiedzialność na podstawie art. 293 KSH i art. 483 KSH to odpowiedzialność o charakterze odszkodowawczym za szkody wyrządzone spółce. To spółka, jako podmiot poszkodowany, uprawniona jest do dochodzenia swoich roszczeń, a jednocześnie obowiązana udowodnić związek przyczynowy pomiędzy bezprawnym działaniem bądź zaniechaniem danej osoby a powstaniem szkody (zarówno *damnum emergens*, jak i *lucrum cessans*). Odpowiedzialność osób wymienionych w omawianych artykułach to odpowiedzialność oparta na zasadzie winy, choć w tej kwestii dyskutowano wielokrotnie.²⁰ Istotnym faktem jest to, że za szkodę wyrządzoną przez jednego członka organu spółki przy prowadzeniu spraw spółki może odpowiadać również inny członek organu. Podstawą takiego poglądu jest założenie, iż każdy z członków organu powinien m.in. przeciwdziałać niekorzystnym dla spółki decyzjom – oczywiście w sytuacji, w której możliwym było zorientowanie się co do okoliczności zagrażających spółce.²¹

Uwolnić się od odpowiedzialności wynikającej z art. 293 czy art. 483 KSH można przez udowodnienie braku związku przyczynowego między działaniem lub zaniechaniem członka organu oraz szkodą. Uważa się, aczkolwiek poglądy w tym zakresie są podzielone, iż zwolnienie z odpowiedzialności można uzyskać poprzez uzyskanie absolutorium.²²

2.1.3. Powództwo współnika/akcjonariusza

Art. 295 KSH oraz art. 486 KSH mają bardzo istotne znaczenie dla wszystkich osób wyrządzających szkodę spółce, ponieważ uprawniają one, w określonych sytuacjach, bardzo szerokie grono osób do wytoczenia stosownego powództwa. Krąg uprawnionych, a zarazem prawdopodobieństwo „rozliczenia” z wyrządzającym szkodę, znacząco wzrasta – w przypadku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością do grona współników, natomiast w przypadku spółki akcyjnej do grona akcjonariuszy oraz osób, którym służą inne tytuły uczestnictwa w zyskach lub podziale majątku spółki.²³

20. Szerzej S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks ...*, t. IV, *op.cit.*, s. 132 i nast.

21. J. Żurek, *op.cit.*, s. 35 oraz s. 40.

22. szerzej S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks ...*, t. IV, *op.cit.*, s. 138 i nast.

23. § 1 art. 295 KSH oraz § 1 art. 485 KSHs.

Omawiane artykuły wskazują, iż prawo do występowania z powództwem o naprawienie szkody wyrządzonej spółce przysługuje wskazanym osobom od momentu upływu jednego roku od daty ujawnienia czynu wyrządzającego szkodę. Warunkiem przy tym jest beczynność spółki w okresie wskazanego roku, gdzie przez ową beczynność rozumie się brak wytoczenia powództwa o naprawienie wyrządzonej szkody. Uzyskanie przez wskazane osoby prawa wytoczenia powództwa nie odbiera przy tym możliwości wytoczenia powództwa przez samą spółkę.

Istotnym jest fakt, iż wytoczenie powództwa przez jedną osobę z grona uprawnionych, nie uchybia prawu wytoczenia powództwa przez inną osobę z tego grona. Potrzeba taka przejawiać się może w przypadku, gdy powód jest w znowiu ze sprawcą i celowo podjął postępowanie – wyłącznie pozorne – licząc na „wyciszenie” sprawy.

Zgodnie z § 2 omawianych artykułów powód zobowiązany jest uiścić kaucję, a w razie wyrządzenia pozwanemu szkody – również naprawić tę szkodę. Ważne przy tym jest, iż pozycję powoda obejmuje tutaj osoba wytaczająca powództwo odszkodowawcze (akcjonariusz, wspólnik itd). Jednak w każdym przypadku, to wyłącznie spółce przysługuje odszkodowanie, nie zaś powodowi. Kaucja ma przy tym na celu przede wszystkim zapobieżenie nadużyciom uprawnień wynikających z § 1.²⁴

2.2. ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA SZKODĘ WYRĄDZONĄ OSOBOM TRZECIM

2.2.1. Odpowiedzialność za zobowiązania spółki

Generalnie przyjęta w KSH zasada dla spółek kapitałowych stanowi, iż wspólnicy czy akcjonariusze co do zasady nie posiadają prawa prowadzenia spraw spółki. Prawo to powierzane jest członkom zarządu, których głównym zadaniem jest prowadzenie spraw spółki i dbanie o jej majątek, przy zachowaniu względnej niezależności. W związku z tym to członkowie zarządu ponoszą odpowiedzialność za podjęte decyzje i ich skutki – w postaci m.in. odpowiedzialności za zobowiązania spółki (szczególnego rodzaju odpowiedzialności – odpowiedzialności za „cudzy dług”). Odpowiedzialność taką przewidują wybrane przepisy KSH.

2.2.1.1. Zgłoszenie fałszywych danych

Art. 291 KSH (dot. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością) oraz art. 479 KSH (dot. spółki akcyjnej) bezpośrednio wskazują na odpowiedzialność członków zarządu za zobowiązania spółki. Jest to przy tym odpowiedzialność szeroka i bardzo niebezpieczna dla osób odpowiedzialnych, a fakt ten wiązać można z silną i niezależną pozycją prawną członków zarządu spółki jako osób uprawnionych²⁵ do składania dokumentów w procesie rejestracji spółki czy przy zgłaszaniu zmiany kapitału zakładowego. Art. 291 KSH oraz art. 479 KSH odnoszą się bezpośrednio do oświadczeń składanych przez członków zarządu wymienionych w art. 167 § 1 pkt 2 KSH wraz z analogicznym art. 320 § 1 KSH oraz art. 262 § 2 pkt 3 KSH wraz z analogicznym art. 441 § 2 pkt 5 KSH – tj. w sytuacji zgłoszenia spółki do sądu rejestrowego oraz rejestracji w sądzie rejestrowym podwyższenia kapitału zakładowego spółki.

24. S. Sołtyński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks ...*, t. II, *op.cit.*, s. 776.

25. Patrz art. 164 § 1 KSH oraz art. 316 § 1 KSH.

Odpowiedzialność z art. 291 KSH i art. 479 KSH ma charakter pierwotny i gwarancyjny (w innym ujęciu – represyjny lub karno-porządkowy), nie zaś odszkodowawczy. Nie ma tu zatem warunku wyrządzenia szkody, jest za to konieczne zachowanie umyślne lub niedbalstwo, jako zawinione zachowanie członków zarządu.

Dotkliwość sankcji przejawia się w tym, że bez znaczenia jest wielkość kwoty wkładu pieniężnego, który nie został wpłacony – członek zarządu odpowiada bez ograniczeń za ogół zobowiązań spółki, solidarnie ze spółką, przez okres trzech lat. Solidarność ta – zarówno między członkiem zarządu i spółką, jak i między członkami zarządu – jest niezależna od tego czy majątek spółki daje możliwość pokrycia roszczeń lub czy brak możliwości wyegzekwowania roszczeń ma związek przyczynowy z niepełnym wniesieniem wkładów na pokrycie kapitału zakładowego. Zaś surowości tejże odpowiedzialności upatrywać można w fakcie, iż nawet późniejsze naprawienie przez współników dokonanych zaniedbań nie zwalnia zarządu z odpowiedzialności z art. 291 KSH czy art. 479 KSH.²⁶

W piśmiennictwie z zakresu prawa spółek wskazuje się jeszcze na odpowiedzialność z art. 291 KSH i art. 479 KSH w przypadku tzw. pozornej wpłaty (aportu), tj. formalnego dokonania wniesienia wkładu, który po zarejestrowaniu spółki czy podwyższeniu kapitału zakładowego jest następnie wypłacony współnikowi (akcjonariuszowi) lub wycofany.²⁷

2.2.1.2. Odpowiedzialność za zobowiązania spółki

W zależności od etapu funkcjonowania spółki KSH wskazuje w dwóch odrębnych przepisach regulację odpowiedzialności za jej zobowiązania. Solidarna odpowiedzialność spółki kapitałowej w organizacji, oraz osób działających w jej imieniu, uregulowana jest art. 13 KSH. Przy czym moment zatwierdzenia przez zgromadzenie współników czy akcjonariuszy dokonanych czynności w imieniu spółki w organizacji jest momentem, w którym ustaje odpowiedzialność wobec spółki osób działających w jej imieniu²⁸. Jeśli zaś chodzi o spółki funkcjonujące - mamy art. 299 KSH, odnoszący się do spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, nie mający jednak swego odpowiednika dla spółek akcyjnych.

Wskazany art. 299 KSH stanowi samodzielną podstawę odpowiedzialności członków zarządu spółki, wskazując zarówno na przesłanki odpowiedzialności, jak również na okoliczności wyłączające tę odpowiedzialność. Warto przy tym podkreślić, iż art. 299 KSH wprowadza szczególny rodzaj odpowiedzialności za cudzy dług, pozwalając wierzycielowi dochodzić wierzytelności od podmiotów, z którymi nie wiąże go stosunek prawny.²⁹

Organ wykonawczy spółki obowiązany jest dołożyć należytej staranności, tak aby swoim zachowaniem nie doprowadzić do przyjęcia przez spółkę zobowiązań, których nie będzie

26. S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, Kodeks ..., t. II, *op.cit.*, s. 753 oraz 756-758.

27 patrz. *Ibidem*, s. 760, J. Żurek, *op.cit.*, s. 57 oraz S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, Kodeks ..., t. IV, *op.cit.*, s. 109.

28. J. Żurek, *op.cit.*, s. 62.

29. A. Mariański, A. Karolak, E. Walińska, W. Bojanowski, S. Kubiak, M. Grzelak, *op.cit.*, s. 21, zob. też J. Żurek, *op.cit.*, s. 69.

ona w stanie realizować. Jeśli jednak dojdzie do sytuacji, gdzie egzekucja roszczeń od spółki będzie bezskuteczna, art. 299 KSH daje wierzycielom możliwość zaspokojenia swoich roszczeń poprzez dochodzenie ich od członków zarządu spółki. Wierzyciel ma obowiązek udowodnić wyłącznie ważne zobowiązanie, które jest niemożliwe do wyegzekwowania od spółki (wystarczy, aby jeden z wykorzystanych sposobów egzekucji okazał się bezskuteczny)³⁰ oraz fakt, iż pozwana osoba zasiadała w zarządzie spółki w czasie, w którym powstało zobowiązanie bezskutecznie egzekwowane. Przesłanką odpowiedzialności na bazie art. 299 KSH jest przede wszystkim bezskuteczna egzekucja przeciw spółce, przy czym kwestia ta bywa przedmiotem szczegółowych analiz i powodem wielu wątpliwości.³¹

Odpowiedzialność z art. 299 KSH to odpowiedzialność osobista, solidarna i nieograniczona. Nie ma ona przy tym charakteru bezwzględnego, gdyż każdy członek zarządu należycie wypełniający swoje obowiązki może uwolnić się od odpowiedzialności, udowadniając, zgodnie z § 2 art. 299 KSH, jedną z trzech okoliczności:

- wykazanie, że we właściwym czasie zgłoszono upadłość lub wszczęto postępowanie układowe,
- niedokonanie tych czynności nastąpiło bez jego winy,
- pomimo niezgłoszenia upadłości wierzyciel nie poniósł szkody.

Istotne jest przy tym określenie, czy zakresem odpowiedzialności objęci są tylko aktualni w dniu wytoczenia powództwa członkowie zarządu, czy może wszyscy ci, którzy w okresie od wymagalności zobowiązania, aż do wystąpienia wierzyciela z powództwem zajmowali stosowne stanowisko. W doktrynie postuluje się rozwiązanie obejmujące szerszy krąg podmiotów odpowiedzialnych.³²

2.2.2. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną osobom trzecim

Poza wynikającą z generalnej zasady odpowiedzialnością członków zarządu spółki za zobowiązania osoby prawnej, którą zarządzają, w mocy pozostaje zasada, iż członkowie zarządu ponoszą odpowiedzialność za skutki swoich działań w postaci szkód wyrządzonych jakimkolwiek osobom trzecim.

2.2.2.1. Rozpowszechnianie fałszywych danych

Art. 484 KSH, ale również art. 51, 56 czy 98 OPUB, reguluje zasady odpowiedzialności za nieprawidłowości w zakresie działań związanych z formułą pozyskania kapitału przez spółkę akcyjną. Regulacje te są bardzo istotne z punktu widzenia osób rozważających nabycie tytułów uczestnictwa w majątku lub zyskach spółki. Z uwagi na rolę pozyskiwania informacji w procesie decyzyjnym potencjalnych inwestorów, KSH oraz OPUB odpowiednio regulują obowiązki informacyjne emitenta (Rozdział 3 OPUB) czy kwestię udostępniania informacji o papierach wartościowych w związku z ofertą publiczną postępowania w zakresie dokumentów informacyjnych (Oddział 4 Rozdziału 2 OPUB).³³

30. S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks ...*, t. II, *op.cit.*, s. 788.

31. Szerzej J. Żurek, *op.cit.* s. 64 i nast. oraz A. Mariański, A. Karolak, E. Walińska, W. Bojanowski, S. Kubiak, M. Grzelak, *op.cit.*, s. 28 i nast.

32. J. Żurek, *op.cit.*, s. 64.

33. szerzej zobacz również: T. Sójka, *Obowiązki informacyjne spółek publicznych i odpowiedzialność cywilna za ich naruszenie*, Wolter Kluwer Polska - OFICYNA, Warszawa 2008.

Odpowiedzialność na podstawie art. 484 KSH, stanowiącym niejako samoistną podstawę odpowiedzialności, dotyczy nie tylko członków zarządu, rad nadzorczych, ale wszystkich osób współdziałających przy emisji papierów wartościowych spółki, które dopuściły się dezinformacji osób biorących udział w obrocie tytułami uczestnictwa, jak również osób rzeczywistych założycieli spółki ukrywających się za osobami podstawowymi, czy działające pośrednio (np. poprzez przekupienie głównego księgowego spółki do sfalszowania ujawnianych danych finansowych).³⁴ Przez akty dezinformacji rozumieć należy każdy wpływ – zarówno przemilczenia jak i przekłamania – na treść wszelkich dokumentów dotyczących ogłoszeń i zapisów na akcje, który zaburza rzeczywisty obraz spółki.

Łatwo wywnioskować, iż wraz ze wzrostem liczby akcjonariuszy wzrasta niebezpieczeństwo potencjalnych powództw o naprawienie wyrządzonej szkody. Mamy tu przy tym do czynienia z odpowiedzialnością nieograniczoną i pełną. To znaczy, że osoby odpowiedzialne zobowiązane są do pokrycia zarówno strat, jak również utraconych korzyści, co w przypadku inwestorów, jak również potencjalnych inwestorów, może mieć nie lada znaczenie. Ponadto, poszkodowaną może być również sama spółka (np. w sytuacji sprzedaży akcji po cenie poniżej wartości nominalnej akcji).

Pomimo wielu wątpliwości i dyskusji uznać można, iż wina jest przesłanką odpowiedzialności z tytułu art. 484 KSH oraz – już bez wątpliwości – konieczność spełnienia podstawowych przesłanek odpowiedzialności cywilnej, tj. działanie lub zaniechanie bezprawne, powstanie szkody oraz związek przyczynowy między działaniem czy zaniechaniem a szkodą.³⁵

2.2.2.2. Odpowiedzialność na zasadach ogólnych

Oczywiście KSH, w przypadku zarówno spółki akcyjnej, jak i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, dopuszcza dochodzenie roszczeń przez poszkodowanych na tzw. zasadach ogólnych, pozostawiając w mocy odpowiedzialność osobistą członków organów spółki. Zasad ogólnych odpowiedzialności cywilnej szukać należy w Kodeksie Cywilnym, przy czym piśmiennictwo cywilistyczne wyróżnia dwie podstawy odpowiedzialności (przede wszystkim – odpowiedzialności odszkodowawczej), jakimi są odpowiedzialność deliktowa (*ex delicto*, czyli związana z dokonaniem czynu niedozwolonego) oraz odpowiedzialność kontraktowa (*ex contractu*, ta natomiast związana jest z niewykonaniem lub wadliwym wykonaniem umowy).³⁶ Odpowiedzialność deliktowa ma swe źródło w art. 415 KC, natomiast odpowiedzialność kontraktowa w art. 471 KC. W prawie polskim – zgodnie z art. 443 KC – dopuszczalny jest również zbieg wskazanych reżimów odpowiedzialności, czyli sytuacja, w której doszło zarówno do czynu niedozwolonego, jak i niewykonania, lub nienależytego wykonania zobowiązania.

Zasada wskazana w art. 300 KSH oraz art. 490 KSH stanowi, iż akcjonariusze, wspólnicy i osoby trzecie mogą swoje roszczenia zgłaszać bezpośrednio do osób, które wyrządziły im szkodę. Nie ma przy tym znaczenia fakt, czy osoby te działały w ramach pełnienia obowiązków funkcjonariusza spółki.

34. S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks ...*, t. IV, *op.cit.*, s. 148.

35. *Ibidem*, s. 144-146.

36. S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek ...*, t. II, *op.cit.*, s. 755.

3. Prawo upadłościowe i naprawcze

Prawo upadłościowe i naprawcze jest również potencjalnym źródłem odpowiedzialności członków organów spółek kapitałowych. PUN jest dla członka zarządu szczególnie ważne w sytuacji, gdy spółka którą zarządza, ma problemy finansowe.

Istotnym w tym momencie jest chociażby art. 21 PUN, który stanowi o terminie, w jakim należy zgłosić wniosek o ogłoszenie upadłości. Obowiązek ten w odniesieniu do dłużników w postaci osób prawnych ciąży na osobach reprezentujących dany podmiot (samodzielnie lub łącznie z innymi osobami), a więc co do zasady na członkach zarządu czy prokurentach.³⁷

Art. 21 PUN w ust. 3 jasno zaznacza odpowiedzialność osób zobowiązanych do zgłoszenia wniosku w terminie dwóch tygodni od wystąpienia podstaw do ogłoszenia upadłości. Ponadto nie wskazuje on wprost w stosunku do kogo istnieje odpowiedzialność za szkodę. Uznać zatem można, iż chodzi o odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną nie tylko wierzycielowi, ale każdemu innemu podmiotowi (który na przykład został narażony na niepotrzebne wydatki związane z przygotowaniem do współpracy z dłużnikiem, pozostając następnie bez możliwości zrealizowania tejże współpracy z jakimkolwiek innym przedsiębiorcą).

Przesłankami odpowiedzialności (jako odpowiedzialności odszkodowawczej) są:

- wystąpienie szkody (przez szkodę rozumieć tu należy uszczerbek majątkowy – *damnum emergens* lub *lucrum cessans*),
- wina osoby odpowiedzialnej,
- związek przyczynowy między wskazanym niezłożeniem wniosku w terminie a powstałą szkodą.³⁸

Zgłoszenie roszczenia wymaga udowodnienia przez osobę poszkodowaną, że niezłożenie wniosku spowodowało zmniejszenie majątku masy upadłościowej (a tym samym zmniejszone zostały możliwości zaspokojenia wierzycieli w stosunku do sytuacji), w której wniosek zostałby zgłoszony w przewidzianym przepisami terminie „i że od dłużnika nic nie można uzyskać”.³⁹

Poza terminem wskazanym w art. 21 ust. 1 PUN, dłużnika (a w przypadku spółek kapitałowych reprezentantów dłużnika) zgodnie z art. 25 ust. 1 PUN obowiązuje ponadto pisemne oświadczenie co do prawdziwości danych zawartych we wniosku. Idąc dalej – zgodnie z ust. 2 art. 25 PUN – niezgodność z prawdą danych w składanym wniosku powoduje odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną podaniem danych nieprawdziwych. Osobami poszkodowanymi mogą być tu zarówno wierzyciele dłużnika, jak i inne osoby pozostające w stosunkach prawnych z dłużnikiem.⁴⁰

37. Z. Świeboda, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis, Warszawa 2003, s. 48.

38. Szerzej *Ibidem*, s. 50.

39. B. Merlewska-Budzik, *Prawo upadłościowe i naprawcze*, Edycja 1, Wydawnictwo C.H.BECK, Warszawa 2005, s.17.

40. Z. Świeboda, *op.cit.*, s. 51.

4. Ordynacja podatkowa

Odpowiedzialność za długi cudze wymaga szczególnego tytułu prawnego. Tytuł taki przewidziany został w Ordynacji podatkowej, z której wywnioskować można odpowiednią w tej kwestii normę prawną.⁴¹ I tak, zgodnie z art. 116 OP za zaległości podatkowe spółek kapitałowych oraz spółek kapitałowych w organizacji odpowiedzialność spoczywać może na ich członkach zarządu, jak również na pełnomocnikach oraz wspólnikach (w braku powołania zarządu w odniesieniu do spółek w organizacji), zarówno obecnych jak i byłych. Wyszczególnienie właśnie takiego kręgu osób łączyć należy z prawem do reprezentacji spółek oraz odpowiedzialnością za jej zobowiązania.⁴²

Zakres podmiotowy obejmuje tu głównie zaległości podatkowe spółki, ale też⁴³ podatki niepobrane, podatki pobrane, lecz nie wpłacone przez płatników lub inkasentów, odsetki za zwłokę od zaległości podatkowych, niezwrócone w terminie zaliczki naliczonego podatku od towarów i usług wraz z oprocentowaniem tych zaliczek oraz koszty postępowania egzekucyjnego. Ponadto, zakres podmiotowy odpowiedzialności rozszerzony może zostać o składki z tytułu ubezpieczeń społecznych na mocy art. 31 Ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych⁴⁴, zgodnie z którym do należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne stosuje się odpowiednio m.in. art. 107 § 1, 1a, 2 pkt 2 i 4 OP (dot. odsetek za zwłokę od zaległości podatkowych oraz kosztów postępowania egzekucyjnego) oraz omawiany art. 116 OP.

Biorąc pod uwagę art. 116 § 2 OP, istotnym jest czy dana osoba w określonym momencie pełniła faktycznie funkcję członka zarządu.⁴⁵ Decydującym jest tu moment podjęcia ważnej uchwały wspólników powołującej daną osobę na stanowisko członka zarządu, nie zaś moment wpisu do rejestru sądowego. Analogicznie podejść należy do ustalenia momentu zakończenia pełnienia funkcji – ważnym jest moment uchwalenia stosownej uchwały, nie zaś dokonanie stosownego wpisu w rejestrze sądowym. Wpis taki ma charakter jedynie deklaracyjny i jego brak nie może stanowić przesłanki wyłączenia odpowiedzialności na podstawie art. 116 OP.⁴⁶

Wykazanie omawianej odpowiedzialności wymaga powstania zaległości podatkowej w czasie pełnienia obowiązków przez daną osobę oraz bezskuteczność egzekucji w stosunku do spółki. Druga ze wskazanych przesłanek budzi pewne wątpliwości związane z brakiem definicji bezskutecznej egzekucji w przepisach prawa podatkowego. Co więcej, prezentowana w literaturze oraz orzecznictwie definicja różni się nieco od definicji prezentowanej w piśmiennictwie z zakresu prawa handlowego. Można przy tym jednak

41. R. Mastalski, *Prawo podatkowe*, wyd. 4 zaktualizowane i rozszerzone, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2006, s. 264.

42. S. Babiarz, B. Dauter, B. Gruszczyński, R. Hauser, A. Kabat, M. Niezgódka-Nowak, *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2007, s.482.

43. Z uwagi na brak zapisów szczególnych w stosunku do art. 107 § 2 OP.

44. Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, Dz. U. Nr 137, poz. 887 z późn. zm.

45. C. Kosikowski, L. Etel, R. Dowgier, P. Pietrasz, S. Presnatowicz, *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, wyd. 2, Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2007, s. 501.

46. B. Adamiak, J. Borkowski, R. Mastalski, J. Zubrzycki, *Ordynacja podatkowa. Komentarz 2008*, Oficyna Wydawnicza UNIMEX, Wrocław 2008, s. 497.

uznać, iż odpowiedzialność osób trzecich na bazie OP ma wyjątkowy charakter, może zatem wiązać się z odmiennym podejściem do rozumienia niektórych pojęć.⁴⁷

Członek zarządu może się uwolnić od odpowiedzialności, jeśli zgodnie z art. 116 § 1 pkt 1) OP wykaże, że we właściwym czasie i zgodnie z wymogami zgłosił wniosek o ogłoszenie upadłości lub wszczął postępowanie układowe albo niezgłoszenie tychże nastąpiło bez jego winy. Drugą przesłanką wyłączającą odpowiedzialność członka zarządu za zaległości podatkowe spółki, jest wskazanie mienia spółki, z którego możliwa jest egzekucja zaległości podatkowych. Niestety wyjaśnienia określenia „w znacznej części” nie znajdujemy w przepisach prawa podatkowego.⁴⁸

Omawiana odpowiedzialność ma charakter solidarny – zarówno wobec pozostałych członków zarządu, jak i wobec spółki (co wynika z ogólnych regulacji art. 107 § 1 OP). Odpowiedzialność ta jest również odpowiedzialnością osobistą.⁴⁹ Ponadto, wskazać można, iż jest to odpowiedzialność o charakterze akcesoryjnym (odpowiedzialność uzależniona od istnienia zobowiązania podatkowego podatnika oraz od jego realizacji przez podatnika) i posiłkowym (niemożliwość realizacji zobowiązania podatkowego przez podatnika powoduje egzekucję zobowiązania od osoby trzeciej).⁵⁰

Warto wskazać na podobieństwo przesłanek ekskulpacyjnych art. 116 OP oraz art. 299 KSH. Regulacje OP mają w tym miejscu szerszy zakres, ponieważ brak jest w KSH odpowiednika art. 299 KSH wskazującego na odpowiedzialność członków zarządu za zobowiązania spółki w sytuacji bezskutecznej egzekucji w odniesieniu do spółki akcyjnej.

Zakończenie

Zwiększająca się ilość regulacji prawnych nakładających na organy spółek kapitałowych szereg wymagań i obowiązków powoduje m.in. zaostrzenie odpowiedzialności ich funkcjonariuszy, zwiększając jednocześnie ryzyko ponoszenia konsekwencji za ich nietrafne decyzje.

Zarządzający spółką muszą zatem posiadać wiedzę z wielu dziedzin związanych z prowadzeniem spraw spółki. Dla pełniejszego obrazu potencjalnych źródeł odpowiedzialności cywilnej członkowie organów spółek kapitałowych powinni mieć na uwadze przede wszystkim analizę zapisów Kodeksu Spółek Handlowych czy Kodeksu Cywilnego, ale również Prawa upadłościowego i naprawczego, Ordynacji podatkowej, Ustawy o ofercie publicznej, Kodeksu Pracy czy też Ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

JOANNA ZAWARSKA jest studentką studiów doktoranckich w Katedrze Ubezpieczeń na Wydziale Ekonomii Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu.

Recenzenci: dr Dariusz Fuchs, dr Marcin Orlicki.

47. Szerzej S. Babiaryz, B. Dauter, B. Gruszczyński, R. Hauser, A. Kabat, M. Niezgódka-Nowak, *op.cit.*, s. 484 oraz 498.

48. B. Adamiak, J. Borkowski, R. Mastalski, J. Zubrzycki, *op.cit.*, s. 498.

49. S. Babiaryz, B. Dauter, B. Gruszczyński, R. Hauser, A. Kabat, M. Niezgódka-Nowak, *op.cit.*, s.483

50. C. Kosikowski, L. Etel, R. Dowgier, P. Pietrasz, S. Presnatowicz, *op.cit.*, s. 464 oraz R. Mastalski, *op.cit.*, s. 263.

Wykaz źródeł

Adamiak B., Borkowski J., Mastalski R., Zubrzycki J., *Ordynacja podatkowa. Komentarz 2008*, Oficyna Wydawnicza UNIMEX, Wrocław 2008.

Babiarz S., Dauter B., Gruszczyński B., Hauser R., Kabat A., Niezgódka-Nowak M., *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2007.

Kodeks cywilny. Komentarz, red. K. Pietrzykowski, t. I, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2004.

Kosikowski C., Etel L., Dowgier R., Pietrasz P., Presnatowicz S., *Ordynacja podatkowa. Komentarz*, wyd. 2, Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2007.

Mariański A., Karolak A., Walińska E., Bojanowski W., Kubiak S., Grzelak M., *Odpowiedzialność członków zarządu spółki z o.o.*, wyd. 2, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2006.

Mastalski R., *Prawo podatkowe*, wyd. 4 zaktualizowane i rozszerzone, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2006.

Merlewska-Budzik B., *Prawo upadłościowe i naprawcze*, Edycja 1, Wydawnictwo C.H.BECK, Warszawa 2005.

Pyzioł W., Szumański A., Weiss I., *Prawo spółek*, wyd. 2 zmienione, uaktualnione, Oficyna Wydawnicza BRANTA, Bydgoszcz 2004.

Sołtysiński S., Szajkowski A., Szumański A., Szwaja J., *Kodeks spółek handlowych*, t. II, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2002.

Sołtysiński S., Szajkowski A., Szumański A., Szwaja J., *Kodeks spółek handlowych*, t. IV, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2002.

Sójka T., *Obowiązki informacyjne spółek publicznych i odpowiedzialność cywilna za ich naruszenie*, Wolter Kluwer Polska - OFICYNA, Warszawa 2008.

Świeboda Z., *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis, Warszawa 2003.

Trzebiński J., *Odpowiedzialność organizacyjna wspólników i członków organów spółek handlowych*, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2004.

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks Cywilny, Dz. U. z 1964 r. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.

Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks Pracy, Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 z późn. zm.

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa, Dz. U. z 1997 r. Nr 137, poz. 926 z późn. zm.

Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, Dz. U. z 1998 r. Nr 137, poz. 887 z późn. zm.

Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych, Dz. U. z 2000 r. Nr 94, poz. 1037 z późn. zm.

Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze, Dz. U. z 2003 Nr 60, poz. 535 z późn. zm.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych, Dz. U. z 2005 r. Nr 184, poz. 1539 z późn. zm.

Żurek J., *Odpowiedzialność cywilnoprawna członków zarządu spółki z o.o. wobec spółki i jej wierzycieli*, Wydawnictwo „Ostoja”, Kraków 2003.

Selected sources of third party liability of the members of capital company executive bodies – SUMMARY

The article is devoted to some selected regulations regarding third party liability applicable to the members of company executives bodies of joint-stock and limited liability companies. These regulations can be found in Commercial Code, Civil Code, but also in other regulations covering bankruptcy, labor law, taxes or limited public issuing of securities.

Liability of the members of a company's executive bodies is a very broad issue and it includes liability for the company & damages incurred by a third party, as well as the liability for „others' debt”, which means an executive having to be responsible for the company's financial obligations in specific situations.

The very important fact is that in the case of third party liability a contingency can be implemented in the form of a Directors & Officers insurance policy, which would minimise an executive's personal financial exposure in the event of any legal action.